

Gelderblom-Lankhout

onze programma's en met ons geld alles kunnen doen waarmee het daar beter gaat. Het is een nieuwe vorm van hovaardigheid, die ik afwijs. Het gaat erom of wij met kleine beetjes hulp de mensen daar zelf kunnen helpen, zodat zij zichzelf kunnen helpen. Met vrede en veiligheid als hoofddoelstelling en ontwikkelings-samenwerking als instrument daarbij wordt een aantal tegenstellingen inderdaad schijn.

Werk, dat nu ook de hoofddoelstelling van het hoofdstuk ontwikkelings-samenwerking is, kan alleen wanneer er vrede is. Het kan ook alleen als wij mensen zowel helpen met de productie als met de afzet van hun producten hier. Ook dat hangt samen met "good governance", maar dan aan onze kant. De GATT is daartoe een aanzet, maar het is nog niet meer dan dat. Ik heb al eerder gesproken over de onzinnige situatie, dat wij boeren opleiden om dingen te produceren die zij vervolgens niet kwijt kunnen. Wij helpen hen met ontwikkelingssamenwerking om dingen te produceren, maar economisch maken wij het hun vervolgens onmogelijk om inderdaad hun producten af te zetten. Van die paradox moeten wij af.

Er is ook nog een ander punt: de sociale top en straks de vrouwenconferentie in Beijing. Ik denk dat de tijd rijp is om met iets minder schroom te spreken over een aantal dingen die wij in het westen langzamerhand voor elkaar hebben gekregen. Hoe ga je om met minderheden, hoe ga je om met mensen die anders zijn? Het gaat er niet om dat wij dat agressief moeten uitdragen in de trant van: zo moet je het doen, anders krijg je geen geld. Zo moet het niet. Wel kunnen wij modellen aanbieden die wij in de loop van de tijd hebben ontwikkeld. Zo zou het kunnen, zo kunnen wij tegen de mensen daar zeggen. Wij kunnen vragen of zij in zo'n model willen participeren. Dan kom ik weer terecht op het opleiden van mensen die daar iets in zien en die het vervolgens als kader in het eigen land kunnen doen.

Er is geen beleid in Nederland dat zoveel wordt geëvalueerd als dat van ontwikkelingssamenwerking. Je ziet door alle details, die allemaal perfect worden uitgewerkt, haast de hoofdlijnen niet meer. Er wordt veel geëvalueerd, maar wat leren wij van de fouten? Dan kom ik terug op het

beleidsdebat van vorig jaar, toen mijn college sprak over cultuur en ontwikkeling. Zij was wat teleurgesteld over het antwoord; zij is dat opnieuw door wat er in de begroting staat. Als wij het hebben over cultuur, dan hebben wij het niet over kunstschaten of cultuuruitingen maar over het eigene, het geheel van denk- en leefwijzen van een gemeenschap, inclusief de materiële en immateriële producten. Wij komen daarop terug, omdat het voor ons ook een voorwaarde is voor ontwikkeling. In de evaluatierapporten staat er wel wat over, maar het is wat weinig. Hoe denkt de minister de paradox tussen het eigene en de modellen voor ontwikkelingssamenwerking die wij hier ontwikkeld hebben, in de herijkingsnota aan ons aan te bieden? Ik geef een voorbeeld: het rapport "Vrouwen en ontwikkeling" in het evaluatierapport van de Nederlandse hulp aan India, Mali, Tanzania. Daarin wordt heel helder aangegeven waarom projecten voor vrouwen mislukken. Er was niet voldoende informatie over relatiepatronen. Zou dat met meer antropologen beter kunnen? Wij vinden het jammer dat de begroting daar wat weinig over spreekt. Er wordt wel geëvalueerd, maar het is de vraag wat daar vervolgens mee gedaan wordt. In hoeverre is de paradox tussen de eigen cultuur- en leefpatronen en datgene wat wij hier ontwikkeld hebben, tot een samenhangend beleid om te vormen? Ik denk dat dat de vraag is waar wij voor staan.

Tot slot kom ik nog even over Suriname te spreken. Twee jaar geleden spraken wij hier over de vraag of wij het goed moesten vinden dat Suriname niet met het Internationaal monetair fonds, maar met het Warwick-instituut in Londen in zee zou gaan. In Suriname meende men dat dit instituut veel meer toegesneden was op de eigen situatie. Inmiddels weten wij dat het Warwick-instituut exact dezelfde dingen zegt als het IMF, wanneer het gaat om de zaken waaraan Suriname moet voldoen. Het gaat niet goed in Suriname; daar zijn wij van overtuigd. Hoe het beter moet kunnen gaan, wordt niet alleen door ons, maar ook door internationale instituten aangegeven. De vraag is alleen of wij doorgaan met het in leven houden van de mensen daar via de NGO's die daar nog steeds

werk doen, of dat wij Suriname moeten dwingen tot het opvolgen van de aanwijzingen die al die instituten inmiddels bij de Surinaamse regering en het Surinaamse parlement hebben neergelegd. Ik hoor hier graag een heldere reactie op van de minister. Het is niet zo dat wij iets willen opleggen. Het uitgangspunt is dat er een relatie is tussen Suriname en Nederland; dat weet men ook in Suriname. Wij zouden evenwel zo graag zien dat men zich daar iets aantrok van alle adviezen die langzamerhand van alle kanten van de wereld in die richting gegaan zijn.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer De Beer.

Ik maak de leden erop attent dat dit de maiden-speech van de heer De Beer in dit huis is.

□

De heer **De Beer** (VVD): Mijnheer de voorzitter! De wereld is, zoals gebruikelijk, op tal van plaatsen in beroering. Ik noem maar een paar voorbeelden: Rwanda, Angola, Algerije, Peru/Ecuador, de Kaukasus en voormalig Joegoslavië. In tegenstelling daarmee is bij de begroting Ontwikkelings-samenwerking 1995 sprake van een pas op de plaats. Het bestaande beleid wordt voortgezet. Maar die rust is slechts tijdelijk: de herijkingsoperatie moet in de loop van dit jaar haar beslag krijgen en de eerste publieke schermutselingen zijn al begonnen.

De Eerste-Kamerfractie van de VVD zal zich in het debat van vandaag terughoudend opstellen. Zo zal men van ons op dit moment geen uitspraken horen over de vraag of de totale omvang van ODA-uitgaven 0,7%, 0,8% of 0,9% van het bruto nationaal produkt zou moeten bedragen. Laat eerst de regering en de Tweede Kamer maar eens met een voorstel komen. Wij gaan hier niet voor onze beurt spreken.

Dat neemt niet weg dat wij toch wel een aantal opmerkingen hebben die wij bij de minister willen neerleggen in verband met de herijkingsoperatie. Daarbij betrekken wij tevens een tweetal kritisch getinte rapporten die de laatste tijd zijn verschenen – zij zijn vanmiddag al eerder genoemd –: dat van de Algemene Rekenkamer van december jongstleden over de programmahulp aan de acht grootste

De Beer

ontvangende landen en dat van de Inspectie ontwikkelingssamenwerking te velde van juli jongstleden over de bilaterale hulp aan India, Mali en Tanzania. Hoe verschillend beide rapporten overigens ook mogen zijn qua invalshoek en onderwerpen, uit beide komt een beeld naar voren dat het zoeken naar de juiste vorm van ontwikkelingssamenwerking in belangrijke mate nog steeds een tasten in het duister is. Ik zal dat nader toelichten.

Een zeker percentage van ontwikkelingshulp gaat mis. Er wordt wel gezegd dat in dit verband op 30% mislukkingen moet worden gerekend. Een dergelijk percentage vinden wij veel te hoog. Uiteraard moet het streven erop gericht om het rendement van de ontwikkelingsinspanningen te verbeteren. Dat moet mogelijk zijn door te leren van de opgedane ervaringen, de goede en ook de slechte. Daarvoor is dan natuurlijk wel nodig dat die ervaringen worden doorgegeven. Dat laatste schijnt niet vanzelfsprekend te zijn binnen het departement van Buitenlandse Zaken, als ik de opmerkingen van de Rekenkamer over het gebrek aan institutioneel geheugen bij het DGIS voor de geest haal. Daarom is mijn eerste vraag aan de minister: hoe staat het daar nu mee? Hierbij betrek ik gelijk een andere opmerking van de Rekenkamer. Ik citeer:

"De Rekenkamer constateerde echter ook dat er soms lang werd doorgedaan met programmahulp, ondanks dat er over het beleid negatieve zaken bekend waren uit internationale rapporten en eigen bevindingen. Voorbeeld hiervan was de kunstmeststeun aan Kenia (148 miljoen in de periode 1988-1993), waar een concrete strategie voor het gebruik van kunstmest ontbrak. De uitkomsten van de eigen evaluaties waren slechts in een enkel geval reden om de hulp te stoppen. Meestal werd met de hulp doorgedaan, ook als er door gebrek aan efficiëntie en effectiviteit van de behandelende organisaties of het distributienetwerk in het ontvangende land getwijfeld mocht worden aan de effectiviteit van die hulp."

Nu is het ons niet ontgaan dat de minister heeft gewezen op de concept-handleiding voor programmahulp die in september 1994 is opgesteld en die door de Rekenkamer "een stap in de goede richting" is genoemd. Toch vragen

wij ook op deze kritiek van de Rekenkamer het commentaar van de minister. Het gaat hier immers niet alleen om de richtlijnen, maar ook om de snelheid waarmee het beleid wordt aangepast. Trouwens, ook in het IOV-rapport wordt een voorbeeld genoemd waarbij niet adequaat genoeg werd gereageerd op een verkeerd macro-economisch beleid bij het ontvangende land. In dat geval ging het om importsteun aan India.

Vooropgesteld dat er voortdurend wordt gewerkt aan een zo hoog mogelijk slagingspercentage van de ontwikkelingshulp, zou je kunnen zeggen dat een bepaald percentage mislukkingen in zekere zin tot de "risico's van het vak" behoort. Het klinkt misschien vreemd, maar dat is nu niet waar wij ons de grootste zorgen over maken. Waar wij ons echt grote zorgen over maken, is de vraag in hoeverre dat deel van de hulp dat volgens de geldende maatstaven wél als geslaagd mag worden beschouwd, aan het gestelde doel heeft voldaan, te weten: de economische verzelfstandiging van de bevolking in de Derde Wereld.

Ik geef enige citaten uit het IOV-rapport: "In het algemeen kan geconcludeerd worden dat de betekenis van de Nederlandse hulp voor de economische verzelfstandiging van de drie landen – dat waren dus India, Mali en Tanzania – beperkt is geweest." Een ander citaat luidt: "De mate waarin importsteun een goed macro-economisch beleid heeft bevorderd, was moeilijk vast te stellen. Voor de beide Afrikaanse landen lijkt deze hulpvorm een positieve bijdrage te hebben geleverd aan de herstructurering van de economie. Importsteun heeft het evenwel ook mogelijk gemaakt dat beleidsaanpassingen geheel of ten dele werden uitgesteld." Met andere woorden: het heeft ook wel eens averechts gewerkt.

De vraag of wij met de ontwikkelingssamenwerking, voor zover die is gericht op de economische verzelfstandiging, eigenlijk wel op de goede weg zijn, is natuurlijk een uiterst fundamentele. Wij willen niet onnodig pessimistisch zijn. Er is wel degelijk het een en ander bereikt. In de Sahellanden bijvoorbeeld gaat het aanmerkelijk beter dan enige jaren geleden. Maar toch, het geheel overziende, kijkend naar de ontwikkeling van het inkomen per hoofd van de bevolking in de

ontwikkelingslanden en kijkend naar de hoeveelheid duurzame structurele verbeteringen, is er wel degelijk reden om die fundamentele vraag te stellen.

Begrijp ons niet verkeerd. Dit pleidooi om het resultaat van een lange reeks van jaren en tientallen miljarden gulden aan internationale steunverlening kritisch te bekijken, komt voort uit een positieve grondhouding ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking. Maar juist omdat de economische verzelfstandiging en de armoedebestrijding ons als liberalen zo ter harte gaan, vragen wij ons af wat er nu feitelijk in grote lijnen op dat terrein is bereikt in de Derde Wereld en in hoeverre dat was te danken aan de internationale hulp. Anders gezegd: men hoort hier niet van ons een pleidooi om het bedrag aan ontwikkelingsgeld te verhogen of te verlagen – die discussie zal op een ander moment wel worden gevoerd – maar een pleidooi om in het kader van de herijking zeer kritisch te kijken naar het effect van de hulpverlening en daaruit conclusies te trekken voor de vorm waarin die moet worden verleend, en de randvoorwaarden die wij moeten stellen. Ook moet bekeken worden of de huidige versnippering over zoveel landen en projecten nog wel doelmatig is.

Voor de VVD-fractie in de Eerste Kamer staat het in elk geval vast dat het scheppen van rendabele en structurele werkgelegenheid is die men zich kan denken. Het komt ons voor dat het bedrijfsleven in de westerse wereld daarbij een veel grotere rol zal moeten spelen dan thans het geval is; dus niet als leveranciers van kapitaal- en consumptiegoederen vanuit Nederland, met behulp van importsteun, maar als ondernemers in de ontwikkelingslanden. Dat vereist natuurlijk twee dingen. De ontwikkelingslanden zullen zich veel meer dan voorheen moeten richten op een open markteconomie en op een open-deurpolitiek voor buitenlandse investeringen. Dat begint hier en daar wat door te breken, maar het zal vanuit de donorlanden veel meer moeten worden nagestreefd en beloofd; desnoods ten koste van die ontwikkelingslanden die nog hardnekkig wensen vast te houden aan een geleide staatseconomie.

Maar ook van ons vereist het enige aanpassing, zo krijgen wij de

De Beer

indruk. Om het maar vriendelijk te zeggen: het Nederlandse wereldje van ontwikkelingssamenwerking en bedrijfsleven is niet altijd even compatibel gebleken. Er zal veel meer bereidheid moeten zijn om Nederlandse vestigingen in de ontwikkelingslanden te vrijwaren van onevenredige risico's en om die zo nodig te steunen, bijvoorbeeld als het gaat om het vermijden van kinderarbeid of andere vormen van uitbuiting. Voordat de minister nu gaat roepen dat hij al het een en ander doet op dit terrein, wijs ik hem erop dat het Programma bedrijfsleven en ontwikkeling slechts een marginale rol speelt. Dat programma omvat slechts circa 4% van de begroting Ontwikkelingssamenwerking. Wij zouden bij de herijking een veel centralere rol voor deze vorm van ontwikkelingssamenwerking willen zien. Gaarne horen wij de zienswijze van de minister hierop. Wat de voorwaarden betreft verwijs ik naar de vier factoren die in het World Development Report uit 1991 en door de Wereldbank zijn genoemd: investeren in mensen, een goed ondernemingsklimaat, een open economie en een stabiel macro-economisch klimaat.

Overigens, wat de thans dominerende vormen van bilaterale hulp betreft: het is lang niet altijd even duidelijk waarom in voorkomende situaties nu juist daarvoor is gekozen. In het reeds eerder genoemde IOV-rapport wordt daarover onder meer gezegd: "In de landenstudies werd geconstateerd dat voor de drie landen van een consistent beleid, waarbij in geval van beleidsovereenstemming de omvang van de programmahulp toeneemt, geen sprake was. Zo vertoonde de Nederlandse programmahulp aan de drie landen een daling over de afgelopen jaren, terwijl alle drie de landen economische hervormingsprogramma's uitvoerden die veel waardering kregen vanuit de donor-gemeenschap". Een ander citaat: "Geconcludeerd moet worden dat de criteria voor de allocatie van hulp gelden voor de ontvangende landen weinig doorzichtig waren. De mate, waarin de programma's succesvol bleken te zijn, speelde slechts een marginale rol bij de bepaling van de omvang van de hulp". En verder: "Projectmonitoring en supervisie waren sterk gericht op de input; er was weinig inzicht in en

aandacht voor de resultaten. De meeste projecten kenden zelfs geen monitoringsysteem". Een heel duidelijk voorbeeld, waarbij de inputfactor van het donorland de doorslag gaf en niet de vraag wat voor het ontvangende land nodig was, werd eerder in het IOV-rapport genoemd. Wanneer aan het eind van het jaar nog niet alle geld was besteed, werd nog snel programmahulp aangewend om de fondsen uit te putten. Dat hapte blijkbaar lekker weg. Het laatste stond uiteraard niet in het rapport; dat voeg ik eraan toe.

Laat ik er direct bij zeggen: wij vinden het IOV-rapport een eerlijk en moedig rapport. Het is natuurlijk een prima zaak dat een eigen departementale dienst openhartig kritiek kan leveren op aspecten van het gevoerde beleid. Wij prijzen de minister voor deze openheid, maar wij vragen hem tevens om daar ook de consequenties uit te trekken. Wij worden namelijk in onze mening gesterkt dat het blijkbaar allemaal niet zo voor de hand liggend is dat de hulp in de huidige vorm wordt verleend en dat er best plaats zou kunnen zijn voor andere vormen, zoals de zojuist door ons bepleite inschakeling van het bedrijfsleven, en andere nieuwe ideeën.

Een ander punt dat wellicht bij de herijking meegenomen zou moeten worden, is de recente groei van het aantal ambtenaren. Jarenlang schommelde het aantal ambtenaren bij het DGIS rond de 450 man werkelijke bezetting, tot 1989. Vanaf dat jaar deed zich een stijging voor die opliep tot 548,5 ambtenaren in 1994. Dat is een stijging van 21% in vijf jaar. Nu zal de minister mij misschien voor de voeten werpen dat in die 5 jaar ook de ontwikkelingshulp toenam en wel van ruim 5,5 naar bijna 6,5 mld., of te wel een groei met 15,6%. Maar als wij die nominale toename corrigeren voor inflatie, dan blijkt dat de uitgaven over die vijf jaar reëel vrijwel gelijk zijn gebleven. Er is slechts sprake van circa 0,5% reële groei over die vijf jaar. Kan de minister verklaren waarom een toename van het ambtelijk apparaat met 21% nodig was bij vrijwel gelijkblijvende uitgaven? Of komt hier de heer Parkinson, niet die van de ziekte, maar van de wet van Parkinson, om de hoek kijken? Uit bijlage 1 van de begroting blijkt dat het aantal ambtenaren in de meerjarenraming op 549 is gehouden. Het is een hele

geruststelling dat die halve ambtenaar uit 1994 weer compleet is, maar in alle ernst: hoe hard is die raming? En moet ook het DGIS niet meedoen met het streven, het aantal ambtenaren terug te dringen?

De groei van het ambtelijk apparaat en de toename van de regulering gaan altijd hand in hand, ook in dit geval. In het IOV-rapport wordt opgemerkt: "Er is sprake van een groeiende regelgeving binnen Ontwikkelingssamenwerking, in de vorm van steeds uitgebreidere instructies om de aandacht voor de Nederlandse beleidsthema's voldoende te waarborgen en om de financiële verantwoording te verbeteren. Deze uitgebreidere regelgeving is mede het gevolg van de toenemende druk vanuit de politiek om een strengere controle op de besteding van hulp gelden uit te oefenen."

Ook wordt in het rapport opgemerkt dat de staven op de ambassades weliswaar zijn versterkt, maar dat dit nauwelijks gepaard is gegaan met een verdere delegatie van bevoegdheden naar het veld. De heer Van Gennip bracht de minister zojuist hulde voor de delegatie naar de ambassades, maar de Nederlandse hulp is blijkbaar toch overwegend centralistisch georganiseerd, want vrijwel alle belangrijke beslissingen worden op het ministerie worden genomen. Dit klopt overigens met een andere, recent door ons vernomen klacht dat men op de ambassades het idee heeft dat het werk dat daar wordt verricht, in Den Haag nog eens dunnetjes wordt overgedaan. Verderop in het IOV-rapport wordt dan ook als aanbeveling meegegeven: "De huidige procedures betekenen een enorme werkbelasting voor de ontvangende landen. Er is vooral behoefte aan een vereenvoudiging van procedures in de voorbereidings- en beoordelingsfase van de projectcyclus. Tevens is harmonisatie van procedures tussen donoren nodig." Ook hierop gaarne een reactie van de minister. Welk heil verwacht hij overigens van de zogeheten "ontschotting"?

Nog een laatste opmerking over de procedures: het DG politieke zaken en het DG internationale samenwerking beschikken ieder over hun eigen landenbureaus. Het lijkt er soms op dat de coördinatie tussen die bureaus over en weer afhangt van toevalligheden. Ook hier zouden

De Beer

wellicht enige schotjes kunnen worden weggehaald.

Een goede greep is geweest de oprichting van het Disaster Relief Agency (DRA). Dit bureau overbrugt de kloof tussen noodhulp en structurele hulp. Die sluiten namelijk meestal niet op elkaar aan. Het DRA heeft in de eerste plaats een coördinerende taak en werkt voor het veldwerk nauw samen met Hivos, Novib, SNV en Terre des Hommes. Het werk dat het DRA in het Benaco-kamp voor Rwandese vluchtelingen heeft verricht, heeft ertoe geleid dat de UNHCR het heeft verzocht om het campmanagement van een nieuw kamp op zich te nemen. Hiermee heeft dit Nederlandse bureau zich als het ware internationale erkenning verworven.

Mag ik tenslotte, voorzitter, eindigen met een persoonlijke noot (met een t, wel te verstaan)? Dit is niet de eerste keer dat ik het woord voer in de Eerste Kamer. U, voorzitter, hebt mijn speech aangekondigd als een maiden-speech. Dit is inderdaad de eerste keer dat ik als lid van de Eerste Kamer hier het woord voer, maar zeventien jaar geleden, om precies te zijn op 13 december 1977, heb ik samen met collega van der Doef in dit hoge college van staat ons initiatiefwetsvoorstel op de periodieke autokeuringen (beter bekend als de APK-keuringen) mogen verdedigen. Met succes overigens, want het voorstel heeft het gehaald met 35 tegen 26 stemmen. Er was dus wel oppositie. De vraag rijst derhalve of mijn inbreng van vandaag nu wel of niet als mijn maiden-speech moet worden aangemerkt. Nog merkwaardiger wordt het als wij bedenken dat dit misschien niet slechts mijn maiden-speech is, maar tegelijkertijd óók mijn zwanezang, want het is nog maar de vraag of ik na juni aanstaande in de nieuwe Eerste Kamer zal terugkeren.

Waarmee ik maar wil zeggen, voorzitter, dat het leven vol verrassingen zit. Dat geldt zeker voor het leven van een politicus!

De **voorzitter**: Ik complimenteer de heer De Beer met wat inderdaad zijn maiden-speech is. Ook oud-ministers die in dit huis veelal diverse keren hebben opgetreden, plegen hier als lid van de Kamer toch hun maiden-speech te houden. De heer Tjeenk Willink heeft naar aanleiding van

deze maiden-speech enig voorwerk verricht en enkele kranteknipsels laten opzoeken. Ik kan de verleiding niet weerstaan, te citeren uit een artikel uit 1970 van de heer Theo Joekes in Liberaal Reveil naar aanleiding van het eerste optreden van de heer De Beer in de Tweede Kamer.

Ik citeer: "Pol de Beer lijkt mij inderdaad een aanwinst voor de fractie. Het is een ironisch toeval dat zijn voornaamste maatschappelijke vakbekwaamheid daar nu juist voorlopig een heel bescheiden rol in zal spelen."

Vervolgens wordt de heer De Beer geciteerd: "Het spreekt voor mij vanzelf dat Hans Wiegel volkshuisvesting moet blijven behandelen. Hij heeft zich geweldig ingewerkt en doet dit uitstekend. Ik wil hem graag assisteren en ik interesseer mij bovendien voor Binnenlandse Zaken, Verkeer en Ontwikkelingshulp."

Ik constateer dat het laatste onderwerp ook vandaag aan de orde is.

Nog een citaat: "Leopold Michel de Beer, nieuwste aanwinst van de VVD-fractie, 35 jaar oud, begin november 1969 als opvolger van het afgetreden lid Toxopeus in de Kamer gekomen, maakte kort voor kerstmis '69 zijn debuut in pleno; een betere maiden-speech heb ik nog niet gehoord. Zijn verhaal was lang genoeg om een gedachtengang te kunnen ontwikkelen en kort genoeg om te blijven boeien. Hij bleek zijn zaken te kennen en stond er ontspannen, maar ook weer niet al te zelfverzekerd bij."

Of het laatste nog steeds waar is, laat ik even in het midden, maar ik denk dat wij in ieder geval de maiden-speech van de heer De Beer met waardering kunnen begroeten.

De vergadering wordt enige ogenblikken geschorst.

□

De heer **Schuurman** (RPF): Mijnheer de voorzitter! Ontwikkelingssamenwerking staat onder druk, zo valt meer dan eens te lezen of, ook vanmiddag, te horen. Vooral als onze eigen problemen groter worden, is het gevaar groot dat de financiële druk op de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking toeneemt. De effectuering daarvan kan geschieden bij de herijking van het buitenlands beleid. Is het helemaal onterecht, te

beweren dat die herijking zelfs in het regeerakkoord is opgenomen, mede omdat de coalitiepartners duidelijk verschillend de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking meenden te moeten invullen? Jammer genoeg heeft inmiddels de fractievoorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer zich zodanig uitgelaten dat kan worden opgemerkt dat ook hij er wel gevoelig voor is geworden om met minder voor ontwikkelingssamenwerking genoeg te nemen.

Gelukkig geeft de minister steeds van het tegendeel blijk. Eigenlijk is het schokkend om te zien dat in onze samenleving het draagvlak om asielzoekers op te nemen langzaam afkalft en dat gelijktijdig de bereidheid afneemt om de armen en weerlozen in hun eigen situatie te steunen. In dat verband een vraag: hoe staat het met de eerder in de Tweede Kamer geuite wens om vluchtelingen meer en beter op te vangen in de buurt van hun oorspronkelijk land? Zijn alle belemmeringen daarvoor nog aanwezig of is er al een aantal weggenomen?

Maar terug naar het meest brandende vraagstuk: wordt het geen tijd om tegen de tendens van vermindering van gelden voor ontwikkelingssamenwerking in, voortdurend de argumenten te herhalen waaruit blijkt dat verlaging van die begroting eigenlijk een onmogelijkheid is? De armoede in de wereld neemt nog steeds toe – en armoedebestrijding is een van de doelstellingen van het beleid – en hulp voor economische verzelfstandiging – het tweede hoofddoel – is nog steeds in toenemende mate nodig. Dat zijn op zich al redenen genoeg om Ontwikkelingssamenwerking niet met minder te bedelen, maar juist te versterken. Wie daarbij voegt dat hulp aan vredesoperaties inmiddels ook uit de kas van Ontwikkelingssamenwerking gefinancierd wordt en wie ziet hoe ook die hulp maar blijft toenemen, zal niet kunnen instemmen met verlaging van de begroting voor Ontwikkelingssamenwerking. Maar hoe wordt voorkomen dat de druk te groot wordt en de begroting naar beneden wordt bijgesteld? Welke maatregelen neemt de minister om zijn collega's te overtuigen en met welke argumenten blijft hij de publieke opinie ten gunste van de ontwikkelingssamenwerking mobiliseren?